

Inclusief bewegingsonderwijs voor leerlingen met een lichamelijke beperking

De overheid streeft ernaar dat in 2035 de meeste scholen de overgang naar inclusief onderwijs hebben gemaakt. Dit houdt in dat iedere leerling welkom is, zich ontwikkelt en erbij hoort op de school in de buurt. Er is goede ondersteuning voor iedereen, zodat alle leerlingen samen leren en meedoen op eigen niveau. Veel leerlingen met een lichamelijke beperking volgen op dit moment nog gespecialiseerd onderwijs. In dit gespecialiseerde onderwijs volgen leerlingen ook lessen bewegingsonderwijs in het speciaal onderwijs (so) en lessen LO in het voortgezet speciaal onderwijs (vso). | Marcel Bouwhuis

Domein Samen bewegen

Met de toekomstplannen richting het inclusieve onderwijs en de huidige concept kerndoelen voor het primair onderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs, ligt er een uitdaging voor (vak)leerkrachten om ook leerlingen, waarbij 'normale' deelname niet vanzelfsprekend is, te laten participeren in ons vakgebied.

Hiervoor is kennis nodig van allerlei ziektebeelden en de gevolgen hiervan op bewegen en op de deelname van de lessen bewegingsonderwijs en LO en daarnaast veel creativiteit om de beweegactiviteiten zo passend te maken, waardoor er voor elke leerling wat te leren is en dat het uitdagend is en blijft, zodat leerlingen gemotiveerd blijven om in deze, voor hen vaak lastige context, ook te verblijven.

Onder andere in kerndoel 3 'De beweegactiviteit passend maken' wordt duidelijk dat hierin iets te doen is voor de leerling, maar ook voor de (vak-)leerkracht en vakdocent. Door te differentiëren op groepsniveau, is er iets te kiezen voor een leerling. De activiteit moet toegankelijk en uitdagend zijn, waarbij de leerling de activiteit wil aangaan en bereid is te zoeken naar oplossingen als het bewegen niet direct of stabiel lukt (dit is ook een verwijzing naar conceptkerndoel 2). Maar bij leerlingen met forse motorische achterstanden, fysieke beperkingen en leerlingen in handbewogen- en elektrische rolstoelen ligt er een grotere uitdaging om de beweegactiviteit passend te

maken, zodat deze leerlingen ook veilig en zinvol kunnen deelnemen.

Op deze manier durf ik het wel, maar ik vind het nog wel spannend

Als een leerling met extra ondersteuningsbehoefte in het regulier onderwijs wordt toegelaten, dan kan de school een beroep doen op instanties die veel ervaring hebben met deze leerlingen. Dit zijn vaak expertisecentra die vaak een regionale dekking hebben. Ambulant begeleiders bewegingsonderwijs komen dan naar de reguliere scholen en denken en helpen mee om het onderwijs op maat in te richten voor de leerling met

Praktijkvoorbeeld in het po - Tikkertje met een leerling met dwerggroei

Tijdens een les tikkertje merkte de vakleerkracht dat L., een leerling met dwerggroei, moeite had om haar klasgenoten te tikken. Door haar kortere armen en benen kon ze de lopers vaak nét niet raken of bijhouden, wat haar frustratie gaf en haar speelplezier verminderde.

In plaats van het speelveld aan te passen of de regels te veranderen, stelde de vakleerkracht voor dat L. een tikstok zou gebruiken: een dunne, lichte foambuis van de bouwmarkt. Daarmee kon ze haar bereik vergroten, zonder dat het spel verder aangepast hoefde te worden.

De lopers merkten meteen dat ze nu een tikker werd om rekening mee te houden doordat de tikstok werd ingezet als een slim hulpmiddel om het weer spannend te maken voor alle leerlingen! De spelregels bleven hetzelfde, de snelheid en dynamiek van het spel bleven intact, maar L. kon nu echt meedoen – en zelfs succesvol tikken. Door een simpele, praktische oplossing bleef het spel gelijkwaardig, werd niemand uitgesloten en leerde de groep dat inclusie eigenlijk heel vanzelfsprekend is.

Praktijkvoorbeeld in het vo – Zone Basketball met een leerling in een handbewogen rolstoel

De vakdocent LO introduceerde Zone Basketball in zijn klas om het spel toegankelijker te maken voor Z, de leerling in een rolstoel. In het begin voelde zij zich buitengesloten door het snelle speltempo, haar beperkte(re) bereik en de grote afstanden.

Door het veld op te delen in zones waarbij elke leerling alleen in zijn of haar eigen zone mocht bewegen, werd het spel overzichtelijker en eerlijker. Z. kreeg een centrale zone bij de basket en kon vanuit daar actief meedoen met passen, rebounden en scoren. Het speltempo daalde misschien iets, maar de samenwerking en tactiek namen toe.

Dankzij duidelijke afspraken over zoneverdeling, balgebruik en speeltijd werd de les spannender voor iedereen én volledig inclusief.

Praktijkvoorbeeld in het vo – Softbal met een leerling met spasmes aan één arm en één been

Tijdens een softbalmodule kreeg de vakdocent LO een nieuwe leerling in de klas: F., 15 jaar, unilateraal rechts (halfzijdige beperking van arm en been door cerebrale parese). F. hield van sport, maar was onzeker over hoe hij kon meedoen met een spel dat normaal gesproken draait om gooien en slaan met twee handen en sprintsnelheid.

De vakdocent besprak met F. wat hij zelf wilde proberen en introduceerde verschillende aangepaste materialen, zoals een lichtere knuppel en lichtere grotere bal en aangepaste werptechnieken. De klas kreeg hierbij bewust de opdracht om mee te denken: hoe kunnen we het spel zo aanpassen dat iedereen kan meedoen, zonder het spel oneerlijk of flauw te maken?

In overleg pasten ze de regels aan: F. kreeg de mogelijkheid om gebruik te maken van een tussenhonk en kreeg de bal zijwaarts opgegooid. Hij oefende met slaan met één hand, wat eerst tot lachen leidde – niet spottend, maar uit spanning en onzekerheid. De vakdocent greep dat moment aan om te praten over kwetsbaarheid, experimenteren en de moed die dat vraagt.

De klas ging serieus aan de slag met Fairplay: geen commentaar op misers, focus op samenspel en applaus voor elk nieuw idee dat werkte. Na een paar lessen voelde F. zich niet alleen volwaardig speler, maar ook veilig om creatieve oplossingen uit te proberen.

Door ruimte te geven aan experimenten met regels en materiaal, én aandacht te besteden aan groepsgedrag, ontstond een leerklimaat waarin aanpassing niet werd gezien als inleveren, maar als verrijking van het spel voor iedereen.

de extra ondersteuningsbehoefte. Er is ook expertise te vinden in de vaksecties van de scholen voor gespecialiseerd onderwijs, want zij hebben dagelijks te maken met deze leerlingen.

Voor bewegingsonderwijs is er een aantal specialisten in Nederland, die veel ervaring en kennis hebben om de (vak)leerkracht bewegingsonderwijs en de vakdocent LO te ondersteunen in de vragen die in deze context zich (kunnen) voordoen. Er wordt vraag-gestuurd gewerkt. Daarbij is er vaak een observatie nodig van de les bewegingsonderwijs en gesprekken met de

leerling zelf en de (vak)leerkracht, die de lessen verzorgt.

Heb je te maken met een leerling met een specifieke onderwijsbehoefte in de context van de lessen bewegingsonderwijs, dan zijn er dus specialisten die je kunt benaderen om mee te kijken en denken met jou en de leerling.

Tijdens de studiedag Speciaal Onderwijs op 18 maart 2025, georganiseerd door de KVLO, is een aantal specialisten bewegingsonderwijs bij elkaar gekomen en hebben hun expertise uitgewisseld. We zijn een samenwerking aangegaan

om ervaringen en expertise te delen, waardoor deze specialistische expertise geborgd wordt voor de komende jaren. Naar aanleiding hiervan is ook de wens uitgesproken om meer bekendheid te geven aan onze specialistische expertise en de toegevoegde waarde hiervan voor de leerlingen én (vak)leerkrachten bewegingsonderwijs en vakdocenten LO.

Als je ook specialist bent, laat het ons weten en sluit aan bij ons netwerk! ●

Hieronder staat een lijst met contactpersonen en regio's waar zij werkzaam zijn:

Tineke Maatjes

Provincie Utrecht

t.stel@collegearianederantz.nl

Marion Gidding

Provincie Gelderland

m.gidding@puntspeciaal.nl

Mariëlle Lankhorst

Provincie Groningen en Drenthe

m.lankhorst@cedin.nl

Beatrijs Schreurs

Provincie Groningen en Drenthe

b.schreurs@cedin.nl

Sigrid van Zoelen

Provincie Friesland

sigrid.van.zoelen@schoollyndensteyn.nl

Rémon Jansen

Overijssel, Gelderland, Drenthe en Noordoostpolder

r.jansen@ooz.nl

Marcel Bouwhuis

Overijssel, Gelderland, Drenthe en Noordoostpolder

m.bouwhuis@ooz.nl

Bronnen

LO Magazine 1 2025: topic 'Iedereen doet mee'

SLO (2024). Conceptkerndoelen bewegen en sport. www.slo.nl/@24240/conceptkerndoelen-bewegen-sport

www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/inclusief-onderwijs/inclusief-onderwijs-in-2035
www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/pas-send-onderwijs

Contact

m.bouwhuis@ooz.nl

Marcel Bouwhuis is ambulant begeleider bewegingsonderwijs Regionaal Expertiseteam De Twijn in Zwolle

Foto's

Marcel Bouwhuis

Kernwoorden

passend onderwijs, lichamelijke beperking, aangepast sporten, ambulant begeleider bewegingsonderwijs